

TUDÁSKÖRFORGÁS

A szócikk a múzeumi munka és a múzeumhasználat nem projektszer, hanem rutinjelleg gyakorlatait gondolja át a **részvételiség és együttműködés perspektívájából. A tudáskörforgás gondolata nyitott múzeumi modellt hoz létre, amelyben az egyirányú tudásközvetítés helyett a múzeumhasználókkal együtt megvalósított tudásmegosztó gyakorlat, a hétköznapi interakciók múzeumot formáló szerepe válik láthatóvá. Ebben a praxisban meghatározó a tudáscsere és a kollaboratív kutatás, de nem projektek motorjaként, hanem az intézményi működés egészét alakító együttműködésként.**

A fogalom

A **tudáskörforgás** kifejezés javaslat a jellemzően horizontális jellegű tudáscsere fogalom vertikális és ciklikus kiterjesztésére.

Schleicher Vera: A fogalmat a Museum of Anthropology (Vancouver) Reciprocal Research Network programjának logója (www.rncommunity.org) ihlette. A gyűjteményét, kutatási és kiállítási programját is új platformra helyező intézmény személyeket, kutatásokat, megosztási felületeket köt egymáshoz – az északnyugat-amerikai partvidék őslakosság kutatása során. A logó a tudás áramlását és forrásközösségekhez való visszatérését jeleníti meg – a holló, a lazac, az égitestek és a tudást rejtő kenu szimbolikáján keresztül.

A tudáskörforgás a múzeumi tárgy- és adatgyűjtés, kiállítás, publikálás, kutatás, archiválás – akár évtizedes időtávlatban megvalósuló – eseménysorára ciklikus folyamatként tekint, amelynek lényege a kölcsönös tudásmegosztás. Ez a keretrendszer a múzeumi tudás bemeneti és kimeneti oldalát is nyitottnak tekinti – aktuális projektektől, trendektől, kiállítási témáktól függetlenül. A kimeneti és bemeneti oldal azonban nem válik el élesen egymástól, ami biztosítja a tudás áramlását. A múzeum a gyűjteményi tudást azokhoz juttatja el, akik erre igényt fogalmazznak meg, a partnerek közreműködésével pedig újabb tudásréteggel egészíti ki a tárgyakat és az archívumi dokumentumokat. A tudáskörforgás egyenrangú szereplőként tekint az egykori, mai és jövőbeni muzeológusokra, az egykori, mai és jövőbeni múzeumhasználókra, és háttérbe szorítja a pillanatnyi haszon – azaz a rövid távú kultúrpolitikai, ideológiai, finansiális előnyök – mérlegelését.

A tudáskörforgás modellje úgy tekint a múzeumra, mint egy sűrűn rétegzett tudásközpont, melyen belül a tájékozási pontokat, az ismeretek fókuszpontjait a múzeumba kerülő, ott őrzött

vagy éppen kiállított tárgyak, fotók, dokumentumok, tudások adják.

A tudáskörforgás a lehető legtágabb időbeli keretben tekint a múzeumra. Ennek révén megragadható az az új szerep, amely kiemelkedik a klasszikusan értelmezett alapfunkciók (gyűjtés, megőrzés, feldolgozás, bemutatás) mellől, az értelmezés funkcióját a korábbinál szélesebb értelemben alkalmazza. A múzeum ebben a keretben egyfajta központi koordinálóhely, amely egyszerre hoz létre, fogad be és tesz hozzáférhetővé tárgyakra vonatkozó ismereteket – változatos formában és különböző médiumok használatával. A tudáskörforgás figyelembe veszi, hogy a múzeumi ismeretek egy nagyobb, de a gyűjtemények révén egymással érintkező kapcsolatháló részeit – a hétköznapi és tudományos ismeretekhez hasonlóan. Ez a gondolat megkönnyíti a külsős partnerek és a múzeumi szakemberek tudásának összekapcsolását.

Wilhelm Gábor: A tudáskörforgás mint megközelítés az ismeretek egymáshoz való viszonyának szempontjából alapvetően *pluralista* nézőpont (Kellert et al. eds. 2006).

A múzeum mindig is a tudáskörforgás elvei szerint működött, ám ennek tudatos elfogadása és alkalmazása hosszú távon kiterjeszti a tárgyakra és gyűjteményre alapozott tudások körét, e tudások gyarapodását teszi lehetővé. A tudáskörforgás modellje ebben az értelemben tehát egyszerre leíró és normatív: modellezi a múzeumi ismeretszerzés folyamatát, és igyekszik ennek reflektált formáját követendő keretként kidolgozni. Ez a nézőpont a múzeumot egyfajta *assemblage*-ként fogja fel (Harrison 2013), olyan folyamatként, amelyben valamennyi résztvevő (személy, tárgy, tudás) autonóm entitásként viselkedik. Emberek, tárgyak, ismeretek jönnek-mennek, mozognak, kapcsolódnak egymáshoz, változnak vagy szűnnek meg. Az *assemblage* a múzeumi identitást kapacitások és kapcsolatok eseményeként, folyamatoként tételezi (Kennedy et al. 2013: 60.).

A tudáskörforgás mint normatív modell ugyanakkor a szimmetrikus antropológia területéhez is közelít, és amellet érvel, hogy hosszabb távon érdemes kitárni a múzeumi kapukat a legkülönbözőbb ismeretek előtt. Ez a megközelítés nem hisz a végső igazságokban, a perspektívák sokféleségét inspirálónak tartja. Tudatosan alkalmazza továbbá a **kollaboratív etnográfia** módszerét, amelyet kiterjeszt a múzeumi világra.

Múzeumhasználat

A múzeumi gyakorlatban a külsős partnerek múzeumra irányuló aktivitásának két jellemző formája az adományozás (tárgyak felajánlása) és a kutatás. A részvételiség szempontjából több közös vonásuk is megragadható. Mindkettő a múzeum erőterébe lépő, kérdéseket, gondolatokat megfogalmazó, aktív szereplőket feltételez, olyan *alternatív múzeumhasználókat*, akik a passzív(abb) – a kultúrafogyasztás rendszerében a mozi- vagy színházi nézővel rokonítható – „látogató” fogalmával nem írhatók le pontosan. A **múzeumhasználó** (*museum user*) fogalom az elmúlt két évtizedben a részvételiség koncepciójával összefüggő elméleti és módszertani változásokat

tükrözi a múzeumelméleti nyelvhasználatban. Jelentéstartományát az emberekkel *közösen* formált (*for people* helyett *with people*), társadalmi használatra ösztönző (*useful museum*) és *társadalmi platformként* (*social platform*) működő múzeumi misszió formálja (Bradburne 2001: 78.; Simon 2010: 137–139.; Gesser et al. Hrsg. 2012; McSweeney–Kavanagh 2016).

Schleicher Vera: A *museum user* fogalma és a *with people* ideája az elmúlt öt évben vált a részvételiségről szóló tudományos szövegek, konferenciák és kötetek közös nyelvhasználati elemévé, egyfajta konszenzussá, amelyet közel azonos jelentéssel használnak a szerzők anélkül, hogy definiálnák.

A látogató-múzeumhasználó szerepváltás és az erről való gondolkodás a múzeumi működés minden részletét érinti, és a tudáskörforgás tudatosításának fontos lépése. Ez a szemléletváltás még jellemzően csak részvételi projekteknél artikulálódik. Megfogalmazódik olyan elképzelés, amely a „vendégséget” tartja a múzeumi részvétel legelemibb metaforájának. Ez összecseng azzal a megközelítéssel, amely az adományozásra és a **vendégtárgy**-felajánlására a „részvételiség minimumaként” tekint (Wenk 2012; Flagmeier 2012), melyet célzott projekteknél, **tematikus múzeumi gyűjtőkampány**ok szervezésével ösztönöz. A részvételiség ideája a kutatás területén is változásokat eredményezett: elsősorban a **nyitott raktárak** (látványraktárak, tanulmányi raktárak) létrehozásával, a demokratikus hozzáférés lehetőségeinek megteremtésével. Ezek jellemzően közösségi projektek – annak ellenére, hogy a személyes kapcsolatok jó katalizátorai a hosszú távú együttműködéseknek – viszont nem feltétlenül formálják az adományozási és kutatási igényekre vonatkozó intézményi szemléletet.

Schleicher Vera: A nyitott raktár-projektekben a tudáscsere messze meghaladja a standard kutatási szituációk kereteit, legradikálisabb formái akár a gyűjteményi raktár újrendezéséhez, a gyűjteményképzési és -értelmezési szempontok újragondolásához is vezethetnek (Washburn 1990; Caesar 2007; Keene ed. 2008; Strobel 2010).

A múzeumi gyakorlatban az adományozás és a kutatás típusú aktivitás esetében a tudásáramlás többnyire egyirányú: az adományozó tárgyat és információt ad át a múzeumnak, a kutató pedig információt kér és kap a múzeumtól. De valóban ilyen egyszerű az egész? Különösen fontos ez a kérdés, ha társadalmi múzeumokra, azon belül a hétköznapokkal és/vagy a lokális kultúrával foglalkozó intézményekre vonatkozik. Felismerjük-e az adományozóban a jövőbeni kutatót, és fordítva: a kutatóban a jövőbeni adományozót, aki tárgyait és emlékeit majd a múzeumra bízta, esetleg közös kutatási projekt résztvevőjévé válik? Meglátjuk-e a múzeumhasználókban a forrásközösségek, családok, hagyományőrzők vagy bármilyen módon érintett személyek és csoportok generációkon átívelő, az életük egy pontján a múzeummal interakcióba lépő képviselőit? Készek vagyunk-e az adományozót és a kutatót egyenértékű múzeumhasználónak látni? Lehetséges-e ezeket a formálisan egyirányú folyamatokat kölcsönössé alakítani, hosszú távú együttműködéssé fejleszteni? Más megfogalmazásban: érdemes-e ezekre a napi együttműködési helyzetekre úgy tekinteni, mint a mindenkori intézmény és a mindenkori múzeumhasználó szinkron tudáscseréjére, diakron kollaborációjára, amelynek középpontjában a

tudás körforgása áll?

A múzeumi kutatás mint **részvétel és együttműködés**

A múzeumi gyűjteményekben és archívumokban az ismeretszerzés joga és lehetősége ma még nem feltétlenül egyenrangú a klasszikus múzeumhasználati formákkal – mint a kiállítás- és előadás-látogatás, a múzeumpedagógiai munka és a projektrészvétel. A „látogató” szívesen látott, megbecsült múzeumhasználó, egyben a fenntartói támogatás alapja, a statisztikák fontos alanya. Ezzel szemben a kutatás szabadsága az akadémiai státusszal nem rendelkező, hétköznapi emberek számára a világ múzeumaiban ma nem evidencia. A hozzáférés centralizált, bürokratikus, antidemokratikus, mindennapi gyakorlata sok esetben nehézkes (Keene 2005; Keene ed. 2008; Fink 2010). A múzeumok egy része intellektuális territóriumként tekint a gyűjteményére, más része pedig kapacitás híján tartja zárva, vagy nyitja csak résnyire a kapuit. A „kutatószolgálat” törékeny interakcióinak – mint általában a részvételi helyzeteknek – a bizalom és az érzékenység a motorja. Ezek minősége viszont egyéni adottságoctól, múzeumtípusoctól, a stáb nagyságától stb. is függ. A kutatási szituációkban a muzeológus egyfajta kapuőr, akinek tevékenysége sokféle formában nyilvánulhat meg – a múzeumi tudásmonopólium idegenectől való óvásától az „idegen” fogalmának bürokratikus, sokszor önkényes definiálásáig.

A muzeológus koordinálja a hozzáférést: befolyásolja feltételeit, körülményeit, időzítését és körét. Ennek egyik eszköze a fogalmi kontroll, az a mód, ahogyan kategorizál tárgyakat, gyűjteményeket, ahogyan leír és meghatároz gyűjteményi egységeket. Ezek a gyakorlatok nagymértékben hatnak arra, hogyan és milyen mértékben válik nyitottá vagy zárttá a gyűjtemény. A muzeológus egy ilyen világban koordinátor: nem feltétlenül és nem csupán tudást ad vagy vesz át, oktat, hanem a hozzáférést könnyíti (vagy nehezíti) meg. Bár szakmailag a muzeológus áttekintése általában és összességében mélyebb, részletesebb (lehet) egy múzeumi gyűjteménnyel kapcsolatban, a részterületek, akár egyes tárgyak ismerete nagyon eltérő szintű.

A tudáskörforgás gondolata részvételi helyzetként tekint a kutatási aktivitásra, és a kapuőr szerep legfontosabb árnyalatának azt a kompetenciát tekinti, amely segíti a múzeumi és mindennapi tudás összekötését. Ez növeli a hozzáférés hatékonyságát a múzeumi tudáshoz, segíti a kulturális fordítást, megteremtheti a muzeológus és a külsős partner közötti közös nyelvet, és felismeri a kölcsönös meg nem értések, „súrlódások” megtermékenyítő hatását. Fontos kérdés, hogy a bizalmi helyzetek kialakításában nem jelent-e gátat a múzeumi objektivitásra törekvés, vagy az erre hivatkozás. A szubjektív perspektívát vállaló muzeológus természetes módon tud kapcsolódni a múzeumhasználók szubjektív tapasztalataihoz, ezeket könnyebben illeszti a tárgyakhoz. A szubjektivitás tehát egyfajta befektetés a gyűjteményi munkába: a **szubjektív múzeum** és a **többszólamúság** tehát a kiállítási projekteken túlmutató múzeumi terület.

A tudáskörforgás perspektívájának tisztulását az sem segíti, hogy a „múzeumi kutatás” fogalma és módszertana kevésbé tisztázott, és ezt a „kutató” szó (más nyelvekben is) tág jelentéstartománya

sem könnyíti. Már a múzeumi gyűjtemények tudományos, professzionális kutatása, illetve ennek meghatározása sem egységes a témával foglalkozó szakemberek számára. Van olyan nézet, amely a múzeumi műtárgyakra vonatkozó adat- és információgyűjtésre épülő kutatást és interpretációt „szakértői tudásként”, illetve „témaorientált tudásként” különbözteti meg az akadémiai kutatástól. Más szerzők ennél differenciáltabban látják: múzeumi, muzeológiai és muzeográfiai kutatásként osztályozzák a gyűjteményekre vonatkozó erőfeszítéseket. Míg a múzeumi kutatás módszertanában nem, legfeljebb speciális témájában különbözik egyéb tudományos kutatásoktól, addig a muzeológiai és muzeográfiai kutatás alkalmazott kutatásként írható le (Mensch 1992). Tovább árnyalja a képet a műtárgyakban, dokumentumokban, fényképekben őrzött tudás iránti társadalmi érdeklődés. Ezt ugyancsak „kutatásnak” nevezik, ami egy (nyelvi) kategóriába sorolja a falukrónikást a kézművessel, a családkutatót a régésszel, a projektfeladatán dolgozó gimnazistát a történésszel, sőt tágabb értelemben az északi-sarki felfedezővel vagy terepen dolgozó geológussal is. A fogalmi összemosás tartalmilag lehetne helytálló, hiszen a néptáncos, a forrásközösség tagja, a helytörténeti krónikaíró ugyancsak alkalmazott, témaorientált vagy szakértői kutatást végez, ám mégis pontatlan, hiszen a múzeum rendszerint különbséget tesz a kutatás módszertanát akadémiai szinten ismerő és nem ismerő múzeumhasználók között, és ez a különbség a kutatók kategorizálásában is jelentkezik. A „laikus kutató”, „amatőr kutató”, „privát kutató” kifejezés pontosítja a fogalmat, de nem segíti felismerni és kiaknázni a kölcsönösségen alapuló együttműködés lehetőségét.

A múzeumi teret egyre gyakrabban írják le a kutatók – az antropológiai terepmunka mintájára – **terepként** (Fienup-Riordan 2003; Silva–Gordon 2013). Ebben a megközelítésben a múzeum a vizsgált közösség vagy csoport, a külső érdeklődő, kutató pedig az antropológus szerepét ölti fel, aki igyekszik megérteni, leírni a helyet – folyamatában és sajátos kontextusában, ahol a (múzeumi) kapuőr és a kulcsadatközlő (mint muzeológus) egyaránt szerepet kap. A **kollaboratív etnográfia** – amely a tudáskörforgáshoz hasonlóan egyszerre leíró és normatív modell (Lassiter 2005) – hangsúlyozza azonban, hogy ezekben a terepszituációkban nem mindegy, mivel vesz részt és mire nyitott a kutató és partnere. A terepkutatás klasszikus formájában a kutató a saját értelmezéséhez keres információt, a **kollaboratív etnográfia** szerint viszont a partner nem csupán segít ebben, hanem új világokat emel be: a kutató nemcsak a kutatott ismereteire, hanem a világára is kíváncsi. Az ily módon létrejövő **többszólamúság** elfogadása és feltárása lehetőséget nyújt a módszertan alakítására. Kulcskérdés a **többszólamúság** mint metodológiai lehetőség intézményi elfogadtatása.

A **terep** fogalmával tehát a múzeumi tudáskörforgás összeköthető az antropológiai terepmunkával: a múzeumi kutatók és a külsős partnerek átlépnek egymás terébe, kölcsönösen kutathatják és kapcsolhatják össze egymás világát.

A múzeumi **terep**

A kiállítási és gyűjteményi tárgyakban hordozott tudásformák, a múzeum „két személyisége”

(Keene 2005: 87.) közötti különbségtétel létjogosultságát a látogatható gyűjteményekről/raktárakról való gondolkodás kérdőjelezte meg az 1950-es évek végétől. A nyitott raktárak – a kommunikáció és az építészeti forma eszközeivel – a múzeumi tudáshoz való demokratikus hozzáférés gesztusát közvetítette a múzeumhasználók felé (Bose 2012). A raktárak megnyitásával összehangolva – de attól függetlenül is – hasonló kommunikációs üzenetet képviseltek az online hozzáféréssel kísérletező múzeumok. A két folyamatnak – a raktár látogathatóvá tételének, illetve az adatbázisok publikálásának – reflexív elemzése rámutatott arra, hogy az átláthatóság és a nyitottság fontos lépések, de nem vezetnek feltétlenül szemléletváltáshoz a múzeumhasználatban és a múzeum intézményi menedzselésében. A látványraktár pedig inkább a kiállítási, mint a gyűjteményhasználati kínálatba épül be. A kísérletek némelyike azonban a gyűjtemények teljes nyitását célozza, ami akár a klasszikus állandó kiállítási formákat is háttérbe szorítja, és egyszerre tölti be kiállítás és kutatható gyűjteményi tér funkcióját. Ez az intézményi stratégia teljes újragondolását, a kutatás és az interpretáció részvételre és együttműködésre építését (is) tükrözi, illetve eredményezheti.

A nyitott gyűjteményi terek minden korábbinál inspirálóbb közeget teremtenek a kutatási együttműködések számára. A kutatás tudáscserévé alakításának kulcsa azonban nem a helyszín (könyvtár, archívum, iroda, internet, zárt vagy nyitott raktár), hanem a muzeológus és kurátor nyitott attitűdje. Mégis: a **raktár szokatlan valósága**, „padlás-hatása” (Reichel 2010: 158.), a gyűjtemények és archívumok – kiállítási környezettel szemben valamiféle hétköznapi otthonosságot sugalló – rendje és rendetlensége olyan katalizátor, amely automatikusan tágítja az eredeti kutatói kérdésfeltevést, és aktiválja a személyes emlékezetet vagy a szakértői tapasztalatot.

„...a réges-régi favitrinokban kiállított ásványok, fossziliák, érmek, pénzek és régi eszközök között járkálva egyszer csak úgy éreztem, hogy meg tudom fogalmazni, mi is az a múzeumok csendjében, ami értelmet ad az életnek, és ugyanakkor mélységes infantilitást jelent, de éppen úgy nem tudtam mégsem megmagyarázni, hogy mi köt ezekhez a helyekhez, mint ahogy a szerelmet sem tudjuk pontosan kifejezni.” (Orhan Pamuk: *Az ártatlanság múzeuma*. Ulpus, Budapest, 2010: 624.)

A szokatlan és az otthonos valóságok határterületeként a gyűjteményi terek, archívumok számos **határtárgy**at rejtenek, amelyek abban az esetben is a dialógus motorjává válnak, ha eredetileg semmiféle kutatói kérdésfeltevés nem vonatkozott rájuk: a figyelem és a koordináció közös tárgyaiként képesek eltérő ismeretekkel és érdeklődéssel rendelkező személyeket és csoportokat összekapcsolni. Különösen igaz ez a korai tanulmányi gyűjtemények strukturális önazonosságától (Fehr 2010: 16–17.) megfosztott 21. századi látvány- és tanulmányi raktárakra. Ezek a reprezentáció és a sűrű leírás, a korábbi múzeumi jelentések és értelmezések kényszerzubonyától megtisztított terek különösen kedveznek a **határtárgy**ak felismerésének, ezen keresztül a gyűjteményhasználók aktiválásának. Minden múzeumi szabályzat azonban egyszerre zár ki és enged be tárgyakat azzal, hogy megnevezi a lehetséges múzeumi és az azon kívül rekedő világot, vagyis a múzeum gyűjtőterét, illetve az ebből eleve kimaradó dolgokat.

A múzeumi térben, és különösen a **határtárgyak** erőterében megjelenő személyes tudás különféle módszerekkel válhat archivált múzeumi tudássá: legyen szó családtörténeti, helytörténeti, magángyűjtői vagy közösségi folklórtudásról, kézműves mesterségbeli technológiai részletekről, vagy a személyes tárgyhasználat tapasztalatairól. A múzeumi kutatás során ugyanis nemcsak a gyűjteményhasználó kap információkat, hanem saját speciális tudását is megosztja a muzeológussal. A dialógus – ideális esetben – egyenrangú felek között zajlik, és kölcsönös előnyökkel jár. A kutatási szituációban archivált tudás automatikusan válik a tudáskörforgás részévé, jövőbeni kiállítások, publikációk, kutatások és múzeumhasználatok tárgyává. A tárgyak adathordozó (adattároló) képessége tehát nem pusztán a szerzeményezési közegben rögzített tárgyhasználati adatok és kutatási eredmények őrzését jelenti, hanem ennek folyamatos bővítését újabb és újabb kutatási eredményekkel és szubjektív reflexiókkal – a leírókartonon vagy a digitális adatbázis megfelelő mezőiben. Fontos kérdés azonban, hogy e tudások miként válnak a múzeumi, azaz a múzeumban megőrzött tudás részévé. A múzeumnak ehhez egyenlően kell kezelnie a tárgyakkal kapcsolatos különféle tudásokat, hosszabb távon pedig a legtöbb ismeret megtalálja a helyét a többi tudás és információ között.

A tudás körforgása ebben az értelemben a **részvétel és együttműködés** idő- és térbeli, továbbá közösségi kiterjesztése. Az együttműködésre „szerződő” felek (egyének, csoportok) helyére a múzeum intézménye és a forrásközösség, család, tudásközösség vagy alkotó közösség lép, az együttműködést pedig – mint a gyűjteményi tárgyhoz mint információhoz való hozzáférési és értelmezési jogot – a múzeum kiterjeszti. A múzeumhasználat e formái a múzeumcsinálók és a múzeumhasználók nemzedékei között megvalósuló tudáskörforgást rajzolják ki – amely szinkron kollaboratív kutatássá is alakulhat.

Relatív múzeumi tudás

Napjaink **örökség** diskurzusa és ellentmondásai mutatnak rá, hogy az **örökség** elemek szüntelen körforgásban vannak, a globális és lokális, a szunnyadó és aktív, az egyéni és közösségi, a formális és informális, az interpretált és nem interpretált (stb.) állapotok között. A múzeum ennek a körforgásnak csak az egyik lehetséges tere és állomása. Ez a szemlélet relativizálhatja a múzeumcsinálás és múzeumhasználat aranyfedezetét: a gyűjteményeket, azok belső hierarchiáját. Az egyik pillanatban highlight értékű műtárgy inflálódhat, miközben a kutatási kereslet korábban jelentéktelennek vélt darabok iránt megnőhet. A tudáskörforgás ciklusaiban mozgó múzeumi és múzeumon kívüli, materiális és szellemi, épített és természeti javak a **tárgyorientált ontológia** filozófiai rendszerében azonos státusszal rendelkeznek, s csupán az aktuális ideológiai, lokális és közösségi mozgások, továbbá a tudományos paradigmák működése szerint jutnak kiemelt pozícióhoz. A nyitott múzeum a jelentések folyamatos relativizálásában egyforma szerepet szán a múzeumőr elődöknek, a jövő kutatóinak, kurátorainak és a külsős partnereknek ugyanúgy, mint a gyűjteményért az adott pillanatban felelős muzeológusnak.

A nyitottság egyszerre jelenti a hozzáférés biztosítását a gyűjteményekhez, a tárgyakhoz, a velük kapcsolatos múzeumi ismeretekhez, valamint a nyitottságot a külső tudások, nézőpontok elfogadására, kezelésére és megőrzésére. Ebben a folyamatban a tárgyak számos megközelítést kapcsolnak egymáshoz anélkül, hogy a résztvevők azonos módon tekintenének rájuk. Eközben a muzeológusok és a múzeumi szakemberek is új és újfajta ismeretekhez jutnak. Ennek feltételei, a más tudások iránti igény és nyitottság, továbbá az egymás tudásai közötti konkurenciaharc kikapcsolása.

Schleicher Vera, Wilhelm Gábor

Irodalom

Bradburne, James M. 2001 A New Strategic Approach to the Museum and its Relationship to Society. *Museum Management and Curatorship*, 19/1, 75–84.

Bose, Friedrich von 2012 Im Schaudapot. Die museale Ordnung von innen heraus anfechten In: Bose, Friedrich von – Poehls, Kerstin – Schneider, Franka – Schulze Annett (Hg.): *MuseumX. Zur Neu Vermessung eines mehrdimensionalen Raumes*. Panama Verlag, Berlin.

Caesar, Lucinda G. 2007 Store Tours: Accessing Museums' Stored Collections. *Papers from the Institute of Archaeology*, 51, 3–19.

Fehr, Michael 2010 Wissenschaftliche und künstlerische Taxonomien. Überlegungen zum Verhältnis von Schausammlung und Schaudapot. In: Natter, Tobias G. – Fehr, Michael – Habsburg-Lothringen, Bettina (Hg.): *Das Schaudapot. Zwischen offenem Magazin und Inszenierung*. Transcript Verlag, Bielefeld, 157–167.

Fienup-Riordan, Ann 2003 Yu'pik Elders in Museums: Fieldwork Turned on its Head. In: Peers, Laura – Brown, Alison K. (eds.): *Museums and Source Communities: A Routledge Reader*. Routledge, London – New York, 28–41.

Fink, Lois Marie 2010 Museum Archives as Resources for Scholarly Research and Institutional Identity. In: Marstine, Janet (ed.): *New Museum. Theory and Practice*. Blackwell, Oxford, 292–306.

Flagmeier, Renate 2012 Partizipativ sammeln – (wie) geht das im Museum? In: Gesser, Susanne – Handschin, Martin – Jannelli, Angela – Lichtensteiger, Sibylle (Hg.): *Das partizipative Museum. Zwischen Teilhabe und User Generated Content*. Transcript Verlag, Bielefeld, 192–202.

Gesser, Susanne – Handschin, Martin – Jannelli, Angela – Lichtensteiger, Sibylle (Hg.) *Das partizipative Museum. Zwischen Teilhabe und User Generated Content*. Transcript Verlag, Bielefeld.

Harrison, Rodney 2013 Reassembling Ethnographic Museum Collections. In: Harrison, Rodney – Byrne, Sarah – Clarke, Anne (eds.): *Reassembling the Collection. Ethnographic Museums and Indigenous Agency*. SAR Press, Santa Fe, 3–35.

Keene, Suzanne 2005 *Fragments of the World. Uses of Museum Collections*. Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford.

Keene, Suzanne (ed.) 2008 *Collections for People. Museum's Stored Collections as a Public Resource*. UCL Institute of Archaeology, London.

Kellert, Stephen H. – Longino, Helen E. – Waters, Kenneth C. (eds.) 2006 *Scientific Pluralism*. University of Minnesota Press, Minneapolis–London.

Kennedy, Roseanne – Zapasnik, Jonathon – McCann, Hannah – Bruce, Miranda 2013 All Those Little Machines: Assemblage as Transformative Theory. *Australian Humanities Review*, 55., 45–66.

Macdonald, Sharon 1996 Introduction: Theorizing Museums. In: Macdonald, Sharon – Fyfe, Gordon (eds.): *Theorizing Museums: Identity and Difference in a Changing World*. Blackwell, Oxford, 1–18.

McSweeney, Kayte – Kavanagh, Jen (eds.) 2016 *Museum Participation*. MuseumsEtc, Edinburgh–Boston.

Mensch, Peter van 1992 *Towards a Methodology of Museology*. PhD thesis, University of Zagreb, 1992. <http://www.emuseum.cz/admin/files/Peter-van-Mensch-disertace.pdf>

Reichel, Michaela 2010 Die Ordnung der Dinge: das Schaudepot – Resümee der Diskussion. In: Natter, Tobias G. – Fehr, Michael – Habsburg-Lothringen, Bettina (Hg.): *Das Schaudepot. Zwischen offenem Magazin und Inszenierung*. Transcript Verlag, Bielefeld, 157–167.

Silva, Fabiola A. – Gordon, Cesar 2013 Anthropology in the Museum. Reflections on the Curatorship of the Xikrin Collection. *Vibrant*, 10/1, 425–468.

Simon, Nina 2010 *The Participatory Museum*. Museum 2.0, Santa Cruz, CA. <http://www.participatorymuseum.org/>

Strobel, Alexandra 2010 Das Historische Museum Luzern als Schaudepot. In: Natter, Tobias – G. Fehr, Michael – Habsburg-Lothringen, Bettina (Hrsg.): *Das Schaudepot. Zwischen offenem Magazin und Inszenierung*. Transcript Verlag, Bielefeld, 95–104.

Washburn, Dorothy K. 1990 Curatorial or Native Categories: Their Use in Visible Storage. *Curator*,

Wenk, Barbara 2012 „Kuratorenteam 2.0“ für Partizipation an historischen Museen und Stadtmuseen. Objektbewahrer, Ausstellungsmacher, Vermittler und Facilitator in Kollaboration. In: Gesser, Susanne – Handschin, Martin – Jannelli, Angela – Lichtensteiger, Sibylle (Hrsg.): *Das partizipative Museum. Zwischen Teilhabe und User Generated Content*. Transcript Verlag, Bielefeld, 186–191.